

Vol. 10 No. 1&2
March 2019 – February 2020

The Shiite Book

Codicology and Criticism

A Binnul Journal Of
Shia Bio-Bibliographical Institute

Special
Issue on
Mir Hamid
Husayn

19

20

السنة العاشرة، العدد الأول والعدد الثاني
جمادى الأولى ١٤٤٠ - ربيع الآخر ١٤٤١

کتاب الشيعة

تعنى بالتراجم والتراث والمخطوطات والوثائق الشيعية

مجلة نصف سنوية تُصدرها
مؤسسة تراث الشيعة

مؤسسة تراث الشيعة
قم المقدسة، الجمهورية الإسلامية الإيرانية

www.al-athar.ir | sh.Book@al-athar.ir

١٩

٢٠

کتاب الشيعة

تعنى بالتراجم والتراث والمخطوطات والوثائق الشيعية

دوفصلنامه تخصصی مؤسسه کتاب شناسی شیعه
ISSN22285679
سال دهم / شماره اول و دوم / بهار تا زمستان ۱۳۹۸

وژنه نامه
میرحاجین

١٩

٢٠

وژنه تراجم کتاب شناسی، نسخه پژوهی، نقد کتاب

کتاب الشيعة

دوفصلنامه تخصصی مؤسسه کتاب شناسی شیعه

ISSN22285679
سال دهم / شماره اول و دوم / بهار تا زمستان ۱۳۹۸

وژنه نامه
میرحاجین

ذکر کنیم رجوع کنه بآدم این خیانت کاران حرام فریب چه چیزی را میگویند در صدر اسلام
از آن سهر نموده ریاست نشان صفوی یا غیر انان را هم در رسم داده بیکه اعدای
می آیدم از کتابها که تألیف آنها قدیمتر است و همگی در پیش صفویه و پیش صفویه است
(۱-۲) - حدیث قدیر هم هست در آنچه که صاحب غایه المرام بران طبع پیدا کرده است و
نه حدیث است از طرق اهل سنت که بسیاری از آن را از کتاب سنن احمد بن حنبل که
امام بزرگ شیانی است و در سال (۲۴۱) در بغداد فوت شد و نظر کتاب سنن از بزرگ
ترین کتابهای اهل سنت است و بسیار از آن را از این معانی که بگویند در سال (۸۴۳)
دار سمعانه متوفی در سال (۵۲۲) و از همین به امدید معتقدی ستوفی در سال (۶۵۵)
دار ثعالبی متوفی در حدود سال (۴۲۹) و بعد از آن تا پیش مسلم متوفی در سال (۲۶۱)
نقش نموده و هرگز بر طبع از چگونگی حدیث قدیر پیدا کنه باید رجوع کنه کتاب حقیق الانوار
سید بزرگوار مرعاه عین هندی که چهار جلد بزرگ در حدیث قدیر تصنیف کرده و چنین کتاب
تاکنون نوشته نشده و حقیقات الانوار در راست از داری که شنیده شده مر جلد است
و آنچه که ما داریم نیست نیست جلد است و در ایران شاید تا پانزده جلدان پیدا شود و اگر
سنت در صدر جمیع این کتاب و تصنیف آن هست و ما ملت شیعه در خواستیم تا از وقت
که یک چنین کتب پر قیمت و گران بهای از دست برود اکنون قریب در سال است
که ملت شیعه راجع تجدید طبع این کتاب پیشنهاد شده و بخون سردی نمی کنه هست
باین وقت با خواست خدا چه جلد قدیر در دست طبع است کین بر علماء شیعه با مختصر
و دیگر طبقات لازم است که این کتاب بزرگ را که بزرگ ترین تجربه نه هست بگردان
لذی می بدد و طبع آن تمام کنه و ما در اینجا بفرز طرق حدیث قدیر را ذکر میکنیم
تا این با فرزان عالم از انقباض بیشتر بگویند اما است یک امری برده که در صدر به هم سلمان

نوشته امام خمینی رحمه الله راجع به عیقات

| کتاب پیوست | إسفار الأنوار عن وقائع أفضل الأسفار | تکملة إسفار الأنوار |

سببکة اللّٰجئین فی مناقب السّید
ناصر حسین | إجازات العلامّة السّید
ناصر حسین | القصائد المشکلة |
قصائد و تواریخ شعریة فی رثاء السّید
ناصر حسین | فهرست هفتاد نسخه
خطی از کتابخانه ناصریه | «تحفة
اثنا عشریه» و ردود آن معرفی سواطع
الأنوار آثار خاندان میرحامد حسین
در «کشف الحجب و الاستار» آثار میر
حامد حسین و خاندانش در الذریعه»
نامه های سلطان العلماء نامه های
سید العلماء وصیة العلامة السّید
حامد حسین | دو وصیت نامه از علامه سید
ناصر حسین | اعلامیه شگفت انگیز آخرین مجلس
ترجم سید ناصر حسین

سالشمار خاندان میرحامد حسین

چند نکته

۱. علامه مجاهد میرحامد حسین نیشابوری کنتوری (۱۲۴۶-۱۳۰۶ ق) و پدر بزرگوارش مفتی سید محمدقلی (۱۱۸۸-۱۲۶۰ ق)، کارنامه‌ای پربرگ و پربردار در زمینه دفاع مخلصانه و جهاد پیگیر در دفاع از مکتب نورانی اهل بیت علیهم‌السلام بر جای نهاده‌اند که واژه واژه آن، عظمت آن روح‌های بلند را می‌نمایاند.

۲. سالشمار نوعی «نمایه زمان محور» است که درونمایه منابع مورد نظر را در یک نگاه می‌نمایاند. اصول کلی این سالشمار، همان مواردی است که در سالشمارهای دیگر که از این قلم صادر شده، لحاظ شده است؛ مانند:

سالشمار محدث قمی در کتاب محدث ربانی ج ۱

سالشمار آیه‌الله مرعشی نجفی در کتاب وارث پیامبران

سالشمار مرحوم محدث ارموی در کتاب هدیه بهارستان

سالشمار شیخ آقابزرگ تهرانی در کتاب شیخ آقابزرگ تهرانی

بدین روی، نیازی به تکرار تمام نکات نیست. خوانندگان فرهیخته با رجوع به آن منابع، آن نکات را با تفصیل خواهند یافت.

۳. منابع این سالشمار، بجز کتاب «مسطر» (نوشته رضا امیری سیرجانی، قم: مرکز حقایق اسلامی، ۱۴۰۰) مقالات موجود در ویژه نامه مجله کتاب شیعه، شماره ۱۹ - ۲۰ است که برای هر مقاله، شماره ای مرتبط با آن در نظر گرفته شده است. در پیوست سالشمار، راهنمای این مقالات آمده است.

۴. مبنای این سالشمار، تقویم هجری قمری است و رویدادها به ترتیب سالها ذکر می شود. در مواردی که ماه و روز آن رویداد مشخص است، بیان می شود.

۵. سالشمار دانشوران خاندان میر حامد حسین برای نخستین بار تهیه و نوشته می شود. بدین روی عاری از نارسایی و نقصان و خطا نیست؛ به ویژه آنکه در زمان خانه نشینیِ کرونایی نوشته شده و محدودیت های کار علمی در این زمان، بر این نوشتار نیز سایه افکنده است.

۶. مروری بر این سالشمار، جای خالی کارهای تحلیلی در مورد این دانشوران و آثار آنها را در بستر تاریخی و فرهنگی زمان خود نشان می دهد. داده های فراوان که در دست داریم و نتیجه تلاش آن عالمان ستیهندة نستوه است، مجال فراخ برای چنین پژوهش هایی به ما می دهد. افزون بر آن، نیاز اساسی ما به حضور فرهنگی در عرصه پرکشاکش زمان، چنین وظیفه ای را به یاد ما می آورد. امکان های گسترده تحقیق که در فضای اطلاعات و ارتباطات پدید آمده، میدانی برای ادای این وظیفه و اقدام به این مهم است که باید قدر دانست و ارج گذارد.

۷. نگارنده سطور، این قلم انداز را در کمال خضوع و تواضع به پیشگاه پژوهشیان پیشکش می دارد. همین جا باید یاد استاد فقید محمد رضا حکیمی را گرامی بدارم که درختی سایه گستر در روزگارِ برگ ریزان پاییزی دین و دانش بود و این بنده نخستین آشنایی خود با نام بلند میر حامد حسین را مدیون نوشتارهای آن مجاهد مخلص هستم. علو درجات آن فقید و دانشیان خاندان میر حامد حسین را که در این نوشتار از آنها یاد شده، و نیز توفیق خوانندگان گرامی این سطور در دفاع از مکتب آسمانی خاندان نور را به دعای خیر حضرت بقیه الله (اروا حنا فداه) - که خاتم عترت و روح قرآن، یعنی نماد روشن ثقلین در این روزگار است - از خدای حکیم خواهانم.

۱۱۸۸	۵ ذی قعدة	تولد سید محمد قلی پدر میر حامد حسین ۳
۱۱۹۹	۱۷ صفر	تولد سلطان العلماء سید محمد استاد میر حامد حسین ۳
۱۲۱۱	۲۴/۱۴	تولد سید العلماء سید حسین استاد میر حامد حسین ۳
۱۲۲۴	۱۴	تولد مفتی سید محمد عباس استاد میر حامد حسین ۳
۱۲۳۵		وفات سید دلدار علی ۹

تولد میر حامد حسین ۲ [مطابق با ۵ تیر ۱۲۰۹ ش، در شهر میروت]	۵ محرم	۱۲۴۶
تولد شریف العلماء شریف حسین شاگرد میر حامد حسین ۳		۱۲۴۹
نامه سلطان العلماء سید محمد بن دلدار علی به سید محمد قلی ۱۲	۲۸ صفر	۱۲۴۹
نامه سید العلماء سید حسین بن دلدار علی به سید محمد قلی ۱۳	۱۹ محرم	۱۲۵۱
نامه سلطان العلماء سید محمد بن دلدار علی به سید محمد قلی ۱۲	۲۵/ج ۲	۱۲۵۲
آغاز تحصیل میرحامد حسین در مکتبخانه (مسطر ص ۱۸)	۱۷/ع ۱	۱۲۵۲
نامه سید العلماء سید حسین بن دلدار علی به سید محمد قلی ۱۲	۱۹ ذی قعدة	۱۲۵۳
حواشی سید محمد قلی بر آئینه جهان نما ۹		۱۲۵۳
تولد سید محمد رضوی اکبرآبادی شاگرد میر حامد حسین ۳		۱۲۵۴
رحلت سید محمد قلی ۳	۹ محرم	۱۲۶۰
تولد محمد علی کشمیری شاگرد میر حامد حسین ۳	۱۳ رجب	۱۲۶۰
استنساخ میر حامد حسین تبصرة المتعلمین و چند رساله دیگر از علامه حلی را در ۱۵ سالگی [ضمن نسخه شماره ۶۷ فهرست] ۹	رجب	۱۲۶۱
استنساخ میر حامد حسین رساله رفع شکایات فیض کاشانی را در ۱۵ سالگی [ضمن نسخه شماره ۶۷ فهرست] ۹	۵ ماه رمضان	۱۲۶۱
فراغت میرحامد حسین از تحریر کتاب فتوحات حیدریه نوشته سید محمد قلی (مسطر، ص ۶۶)	۲۴ ماه رمضان	۱۲۶۲
یادداشت کتاب شناسی میر حامد حسین در مورد کتاب ابداء الحق در رد صواعق محرقه ۹		۱۲۶۲
کتابت سیف علی بن ذوالفقار علی نسخه ای از ترجمه باب حادی عشر را برای میر حامد حسین [شماره ۶۴ فهرست] ۹	۲/ع ۱	۱۲۶۲
مقابله و تصحیح کتاب فتوحات حیدریه نوشته سید محمد قلی به همت میر حامد حسین (مسطر، ص ۶۸)	۲۵/ج ۲	۱۲۶۴
شروع تصحیح کتاب سیف ناصری نوشته سید محمد قلی در رد باب اول تحفه اثنا عشریه به همت میر حامد حسین (مسطر، ص ۷۳)	ع ۱	۱۲۶۵
کتابت نهج البلاغه به دست میرزا وزیر علی کاتب میر حامد حسین با حواشی میر حامد حسین [نسخه ۵۸ و ۵۹ فهرست] ۹	۱۹/ع ۱	۱۲۶۵
اشتغال میر حامد حسین به درس شرح لمعه (مسطور، ص ۵۶)		۱۲۶۷

سید برکتعلی استاد میرحامد حسین در ضمن نام‌های او را به عنوان فاضل ذکی، کامل در فنون ادبیت، ماهر در علوم عقلی و نقلی و ... می‌ستاید (مسطر، ص ۳۲)	۱۲۶۸	۲۵ صفر
میر حامد حسین کتاب مناہج التدقیق را از محضر سید العلما در مدت ۵ ماه درس گرفت (مسطر، ص ۵۱)	۱۲۶۹	۲۰/۲ ج
دیدار میر حامد حسین از مزار قاضی نورالله شوشتری ۶	۱۲۷۱	
شروع شورش مشهور به شورش ۱۸۵۷ در شهر میروت هند که تأثیر زیادی بر فعالیتهای میر حامد حسین گذاشت (مسطر، ص ۸۶)	۱۲۷۳	۱۵ ماه رمضان
وفات سید العلماء سید حسین بن دلدار علی استاد میر حامد حسین ۳	۱۲۷۳	۱۸ صفر
نامه مهم میر حامد حسین به اعجاز حسین در مورد کتاب تشیید المطاعن (مسطر، ص ۹۶)	۱۲۷۶	۲۳/۲ ع
وفات خلاصه العلماء سید مرتضی استاد میر حامد حسین در علوم عقلی ۳	۱۲۷۶	۱۸ ماه رمضان
چاپ نخستین جلد کتاب استقصاء الإفحام (مسطر، ص ۸۲)	۱۲۷۶	
وفات سید سراج حسین برادر بزرگ میر حامد حسین	۱۲۸۲	۲/۱ ع
پایان تصحیح تشیید المطاعن به همت میر حامد حسین (مسطر، ص ۷۷-۷۸)	۱۲۸۲	
آغاز سفر حج میر حامد حسین همراه با جمعی از بستگانش که روزشمار این سفر در پیوست این سالشمار می‌آید.	۱۲۸۲	۲۲/۱ ج
نخستین چاپ تشیید المطاعن (مسطر، ص ۷۹)	۱۲۸۳	۲۸/۲ ج
منتخبات کتاب‌های رجال سنی به قلم میر حامد حسین ۹	۱۲۸۳	۲۳ شوال
[فهرست تفصیلی این منتخبات ذیل شماره ۵۵ فهرست آمده است ۹]		
وفات سلطان العلماء سید محمد استاد میر حامد حسین ۳	۱۲۸۴	۲۲/۱ ع
تولد سید ناصر حسین فرزند و شاگرد میر حامد حسین ۳	۱۲۸۴	۱۹/۲ ج
وفات اعجاز حسین برادر میر حامد حسین که بسیار به او کمک می‌کرد ۹	۱۲۸۶	۱۷ شوال
آغاز تحصیل ناصر حسین ۷	۱۲۸۸	۱ ماه رمضان
نخستین چاپ مجلد حدیث غدیر عبقات الانوار ۲ و ۱۱	۱۲۹۴	
نخستین چاپ مجلد حدیث منزله عبقات الانوار ۲ و ۱۱	۱۲۹۵	
نخستین چاپ مجلد حدیث تشبیه عبقات الانوار ۲ و ۱۱	۱۳۰۱	
کلام صدیق حسن خان قنوجی شافعی در باره سید محمدقلی و فرزندانش ۷	۱۳۰۱	۲۵ شوال

۱۳۰۱	تقریظ میرزای شیرازی بر عبقات الانوار	
۱۳۰۳	نخستین چاپ مجلد حدیث ولایت عبقات الانوار ۲ و ۱۱	
۱۳۰۳	نخستین چاپ مجلد حدیث نور عبقات الانوار ۱۱	
۱۳۰۴	چاپ اول سواطع الانوار فی تقریظات عبقات الانوار در لکهنو ۱۰	
۱۳۰۶	وفات میر حامد حسین ۲	۱۸ صفر
۱۳۰۶	نخستین چاپ مجلد حدیث طیر عبقات الانوار ۱۱	
۱۳۰۶	وفات مفتی سید محمد عباس استاد میر حامد حسین ۳	رجب
۱۳۰۹	وفات محمد علی کشمیری شاگرد میر حامد حسین ۳	۱ ذی قعدة
۱۳۱۴	نامه احمد ابوالخیر مکی به ناصر حسین ۷	۹ صفر
۱۳۱۴	نخستین چاپ نیمه اول مجلد حدیث ثقلین عبقات الانوار ۱۱	
۱۳۱۵	چاپ استقصاء الإفحام میر حامد حسین در سه جلد در لکهنو ۱۱	
۱۳۱۶	چاپ تحفة الاخیار حسن میرزا در فقه شیعه به زبان فارسی، با تقریظ مفتی محمد عباس و میر حامد حسین ۱۱	
۱۳۱۷	نخستین چاپ نیمه اول مجلد حدیث مدینة العلم عبقات الانوار ۱۱	
۱۳۲۲	چاپ دوم سواطع الانوار فی تقریظات عبقات الانوار در لکهنو ۱۰	۹ ذیقعدة / ۱۵ ژانویه ۱۹۰۵
۱۳۲۷	نخستین چاپ نیمه دوم حدیث مدینة العلم عبقات الانوار ۱۱	
۱۳۲۸	وفات احمد حسین امروهوی شاگرد میر حامد حسین ۳	۱۵ ماه رمضان
۱۳۲۹	وفات شریف العلماء شریف حسین شاگرد میر حامد حسین ۳	
۱۳۳۰	نشر کتاب کشف الحجب والاسرار سید اعجاز حسین ۱۱	
۱۳۳۰	نشر کتاب القول السدید سید اعجاز حسین ۱۱	
۱۳۳۳	اجازه ناصر حسین به سید ابوالحسن نقوی (۱۲۹۹-۱۳۵۵) ۸	
۱۳۳۴	وفات سید غلام حسین رسول پوری شاگرد میر حامد حسین ۳	محرم
۱۳۳۵	وفات سید علی نقی شاه شاگرد میر حامد حسین ۳	محرم
۱۳۴۰	وفات غلام حسنین کنتوری پسر عموی سراج حسین ۸	
۱۳۴۵	وفات مقرب علی خان شاگرد میر حامد حسین ۳	
۱۳۴۸	وفات تصدق حسین خواهرزاده و شاگرد میر حامد حسین ۳	۲۵ شوال
۱۳۵۰	وفات سید مظهر حسن سهارنپوری شاگرد میر حامد حسین ۳	۱۷ صفر
۱۳۵۱	چاپ نیمه دوم مجلد حدیث ثقلین عبقات الانوار ۲	

اجازه ناصر حسین به سید شهاب الدین مرعشی ۸	۲ ج/۷	۱۳۵۲
اجازه ناصر حسین به سید محمد صادق بحر العلوم ۸	۱۳ ذی حجه	۱۳۵۲
اجازه شفاهی و کتبی ناصر حسین به سید علی نقی نقوی ۸	۳ و ۱۵ شوال	۱۳۵۵
وفات سید ناصر حسین فرزند و شاگرد میر حامد حسین ۳	۱ رجب	۱۳۶۱
استنساخ کتاب سیبکة اللجین به امر سعادت حسین ۷	۲۸ ماه رمضان	۱۳۶۱
اشاره امام خمینی در کتاب کشف الاسرار به عبقات و اهمیت آن ۲	۲۶/۱۵	۱۳۶۳

پیوست اول

سالشمار رویدادهای سفر حج میر حامد حسین بر اساس منبع ۱۴ (إسفار الأنوار)

سال ۱۲۸۲	۲۲ ج/۱: جمعه آغاز سفر؛ خروج از لکهنو
	۲۴ ج/۱: وصول به اکبرآباد
	۲۹ ج/۱: جمعه وصول نامه مفتی محمد عباس به اعجاز حسین و جواب او
	۳۰ ج/۱: حرکت از اکبرآباد به سوی کوالیار
	۵ ج/۲: پنجشنبه حرکت به سوی سیپری
	۷ ج/۲: شنبه حرکت به سوی گنا
	۱۳ ج/۲: وصول به اکوکر
	۱۹ ج/۲: پنجشنبه وصول نامه مفتی محمد عباس به اعجاز حسین و جواب آن
	۲۵ ج/۲: چهارشنبه حرکت از اندور به برهان پور
	۳ رجب: پنجشنبه وصول به بمبئی
	۲۷ شعبان/۱۵ جنوری ۱۸۶۶: سفر دریایی از بمبئی به جدّه
	۵ ماه رمضان: وصول به عدن
	۹ ماه رمضان: وصول به باب اسکندر
	۱۰ ماه رمضان: وصول به بندر حدیده
	۱۵ ماه رمضان: جمعه وصول به جدّه
	۲۲ ماه رمضان: جمعه وصول به مکه و عمره مفرده و مطالعات و تهیه کتابها
	۳۰ ماه رمضان: حرکت به سوی مدینه برای زیارت و استفاده از کتابخانه های مدینه
	۲۰ ذیقعد: شنبه حرکت به سوی مکه برای اعمال حج

کتاب شیعه؛ ۱۹-۲۰ سال دهم، شمارهٔ اوّل و دوم بهار تا زمستان ۱۳۹۸	سالشمار خاندان میرحامد حسین
---	-----------------------------

۳ ذی حجه: پنج شنبه وصول به مکه؛ ادای مناسک و بهره‌گیری از کتابخانه‌های مکه

۲۵ ذی حجه: جمعه آغاز حرکت به سوی عتبات عراق

محرم: حرکت از جده به سوی بصره

۶ محرم: توقف در حدیده و تهیه کتاب از این شهر

۵ صفر: وصول به شطّ مسقط

۱۷/۱۶: وصول به بندر بوشهر؛ ارسال دو صندوق کتاب‌های تهیه شده به بمبئی

۱۶/۱۶: وصول به بصره

۲۶/۹: سه شنبه آغاز اقامت چند ماهه در کاظمین، کربلا و نجف؛ دیدار با عالمان عراق

و استفاده از منابع مکتوب

سال ۱۲۸۳